

Халқ сўзи

Ўзбекистон —
келажаги
буюк
давлат

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

E-mail: info@xs.uz

2008 йил 9 февраль, № 28 (4438)

Шанба

ИНСОН МАНФААТЛАРИ УСТУВОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ — БАРЧА ИСЛОҲОТ ВА ЎЗГАРИШЛАРИМИЗНИНГ БОШ МАҚСАДИДИР

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI VAZIRLAR MAHKAMASINING MAJLISI TUGRISIDA AXBOROT

8 февралда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2007 йилда республикани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2008 йилда ислохотларни янада чуқурлаштиришнинг энг муҳим вазифаларига бағишланган мажлиси бўлиб ўтди. Мажлисида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов маъруза қилди.

Давлат раҳбарининг маърузасида иқтисодиётни ислоҳ қилиш ва эркинлаштириш жараёнларини жадаллаштириш, уни таркибий ўзгартириш ва модернизация қилиш чора-тадбирларининг изчил амалга оширилиши натижасида иқтисодиётнинг юқори барқарор ўсиш суръатлари ва макроиқтисодий барқарорлиги, инфляция даражасининг пасайиши, аҳолининг иш билан бандлиги ва турмуш даражаси ошиши таъминланганлиги қайд этилди.

2007 йил яқунлари бўйича республиканинг ялпи ички маҳсулоти 9,5 фоизга, sanoat маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми 12,1 фоизга, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириш — 6,1 фоизга, пулли хизматлар кўрсатиш — 20,6 фоизга,

камлашга ва кенгайтиришга кўмаклашди. Ўтган йилда тижорат банкларининг устав капиталлари 2006 йилга нисбатан қарийб 2 баробар кўпайди, уларнинг жами капитали эса 40 фоиздан ортққа кўпайди ва 1,5 триллион сўмга етди. Тадбиркорлар ва хусусий шахсларга берилган микрокредитлар ҳажми 70 фоизга ўсди.

Ривожлантиришнинг қабул қилинган мақсадли комплекс дастурлари изчил амалга оширилиши, солиқ юқининг пасайиши, шунингдек иш ҳақи миқдори оширилиши туфайли аҳолининг иш билан бандлиги ошиши ва фаровонлигининг изчил ўсиши таъминланмоқда. Иш ҳақи, пенсиялар, стипендиялар ва нафақалар миқдори 1,5 баробарга кўпайди.

2007 йилнинг декабрь ойида хўжалик юритувчи субъектлар ва бюджет соҳасини ҳисобга олганда ўртача ойлик иш ҳақи 210 АҚШ доллари эквивалентини ташкил этди. Қўшимча равишда 630 мингдан ортқ янги иш ўринлари ташкил этилди, уларнинг қарийб учдан икки қисми қишлоқ жойларга тўғри келади. Янги ташкил этилган иш ўринларининг 65 фоизга яқини кичик тадбиркорлик ва хизмат кўрсатиш соҳасига, 20 фоиздан ортқига касаначиликка тўғри келади. Янги иш жойларини ташкил этиш бўйича тубдан қўрилаётган чора-тадбирлар иш билан банд бўлмаган меҳнатга лаёқатли аҳоли қисми 2007 йилнинг охирига 5 фоизгача камайириш имконини берди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ўз маърузасида мавжуд ҳал этилмаган муаммоларга эътиборни қаратди ва 2008 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг энг муҳим вазифалари ва йўналишлари дастурига алоҳида тўхтади.

Мажлисида иқтисодиёт вазирининг биринчи ўринбосари Г. Саидова, Жиззах вилояти ҳокими вазифасини бажарувчи М. Анорбоев, Бухоро вилояти ҳокими С. Хусенов, Тошкент вилояти ҳокими вазифасини бажарувчи З. Ниёзов, иқтисодиёт вазири Б. Хўжаев, «Ўзбекенгил-саноат» давлат-акциядорлик компанияси раиси Р. Рўзиқулов, ЕҒ-мой ва озик-овқат sanoati уюшмаси раиси М. Гафуровнинг ҳисоботлари эшитилди.

Муҳокамалар давомида жорий йил учун белгиланган ислохотларни янада чуқурлаштиришнинг энг муҳим вазифалари сўзсиз бажарилишини таъминлаш барча даражалардаги давлат ва хўжалик бошқаруви органлари раҳбарларининг асосий вазифаси эканлиги таъкидланди.

2008 йил сўзсиз равишда ислохотларни ва жамиятимиз ҳаётида янгилашни жараёнларини ривожлантириш ва чуқурлаштиришнинг мантқий давоми бўлиши, таркибий ўзгартиришларни амалга ошириш, иқтисодиётнинг потенциали, барқарорлиги ва мўвазанаатланганлигини мустаҳкамлаш, умуман мамлакатнинг гуллаб-яшнаши йўлида кучли туртки бериши, аҳоли турмуши сифатини яхшилаш учун энг муҳим ижтимоий лойиҳаларни амалга оширишда янги қадам бўлиши алоҳида қайд этилди.

Мажлисида масалаларни муҳокама қилиш яқунлари бўйича тегишли қарорлар қабул қилинди.

(У.А.)

Абдувоҳид Тўраев,
Дилшод Юсупов
олган суратлар.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримовнинг 2007 йилда мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2008 йилда иқтисодий ислохотларни чуқурлаштиришнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси

Хурматли мажлис иштирокчилари!

Бугунги мажлисимизнинг бош мақсади ва вазифаси — ўтган йил давомида эришган марраларимизни, иқтисодиётимизда, умуман жамиятимиз ҳаётининг турли соҳаларида рўй берган ўзгаришлар ва жараёнларни танқидий баҳолаб, жорий 2008 йилда мамлакатимизни иқтисодий ва ижтимоий ривожлантириш борасида асосий эътибор ва сарф-харажатларимизни қаратиш зарур бўлган муҳим устувор йўналишларни аниқ-равшан белгилаб олишдан иборат.

Республикамизнинг 2007 йилдаги ижтимоий-иқтисодий ривожланиш яқунларини баҳолаб эканмиз, қуйидаги масалаларга қисқача тўхталиб ўтиш ва таъкидлашни истардим.

Ўтган йили мамлакатимиз иқтисодиётининг юқори барқарор суръатлар билан ўсиши ва макроиқтисодий мутаносиблиги таъминланди, ишлаб чиқаришни таркибий ўзгартириш ва модернизация қилиш, техник ва технологик янгилаш ишлари давом эттирилди.

Мамлакатимизда ялпи ички маҳсулотнинг ўсиши 9,5 фоизни ташкил этди, ишлаб чиқариш ҳажми sanoatда 12,1 фоизга, қишлоқ хўжалигида 6,1 фоизга ошди.

Бу кўрсаткичларнинг барчаси 2007 йилнинг прогноз параметрларига нисбатан анча юқоридир.

Давлат бюджети ялпи ички маҳсулотга нисбатан 1,1 фоиз профит билан бажарилди. Инфляция даражаси тасдиқланган параметрлар доирасида сақланган ҳолда, 6,8 фоизни ташкил этди.

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, Ўзбекистон иқтисодиётининг изчил ривожланиши экстенсив омилилар, ҳақон бозорда нефть, газ ва бошқа хомашё ресурсларининг нархи тинимсиз ўсиб бораётган бир шартда ўсиш суръатлари буларнинг ҳисобидан таъминланганлиги йўқ.

Бундай иқтисодий ўсишга эришишда, аввало, кенг қўламли тизимли бозор ислохотларини жорий этиш ва хорижий инвестицияларни жалб қилиш, иқтисодиётда чуқур таркибий ўзгаришларни амалга ошириш, ишлаб чиқаришни модернизация қилиш ва янгилаш, экспортга ихтирослашган янги тармоқ ва корхоналар барпо этиш, бизнес ва хусусий тадбиркорликни жадал ривожлантиришга қаратилган, ҳар томонлама пухта ўйланган сиёсатнинг амалга оширилаётганини принципал аҳамиятга эгадир.

Саноат, қурилиш, коммуникация ва хизматлар соҳаси тез суръатлар билан ривожланмоқда. Бугунги кунда ялпи ички маҳсулот таркибида sanoatнинг улуши 25 фоизни, хизматлар соҳасининг ҳиссаси 43 фоизни, кичик бизнеснинг улуши эса 46 фоизни ташкил этмоқда.

Еқилги-энергетика, газ,

нефть ва кимё маҳмуалари, энергетика, олтин қазиб олиш ва рангли металлургия, кимё ва қурилиш материаллари sanoati асосий таркибий ўзгаришларнинг асосий шаклига, соҳани барқарор ва самарали ривожлантиришни таъминлайдиган етакчи кучга айланди.

Қишлоқ хўжалигини ислоҳ қилиш бўйича аниқ мақсадга қаратилган ишлар олиб борилмоқда. Бунинг натижасида кейинги йилларда қишлоқ хўжалиги тубдан ўзгарди. Ширкатларни фермер хўжалиқларига айлантириш жараёни амалда ниҳоясига етди. Хусусий фермер хўжалиқлари, ўз моҳиятига кўра, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришнинг асосий шаклига, соҳани барқарор ва самарали ривожлантиришни таъминлайдиган етакчи кучга айланди.

Хозирги кунда республикамизда 215 мингдан ортқ фермер хўжалиги фаолият юритмоқда, уларда 1,6 миллион киши ёки соҳада банд бўлган аҳолининг қарийб 90 фоиз меҳнат қилмоқда, қишлоқ хўжалиги кин майдонларининг қарийб 85 фоизи ана шу хўжалиқлар ҳиссасига тўғри келади.

Ўтган йили мамлакатимиз бўйича тайёрланган ялпи пахта ҳосилининг 99 фоизи, галланинг 82 фоизи фермер хўжалиқлари томонидан етиштирилди.

Юртимизда тайёрланаётган қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг умумий ҳажмида фермер ва деҳқон хўжалиқларининг улуши салкам 94 фоизни ташкил этмоқда.

Қишлоқда бозор инфратузилмаси амалда янгитдан барпо этилди, қишлоқ хўжалигида ишлаб чиқаришни ташкил этиш ва рағбатлантириш, соҳани бошқариш принциплари ва тизими сифат жиҳатдан мулкдо янги таъминлар асосида йўлга қўйилди.

Жойларда қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқарувчиларига хизмат кўрсатадиган бозор инфратузилмаси субъектларининг кенг тармоғи яратилди. Қишлоқ хўжалиги хомашёсини комплекс қайта ишлашга ихтирослашган 200 дан

зиёд агрофирма фаолият кўрсатмоқда.

Энг муҳими, қишлоқда ҳақиқий мулкдор — ер эгаси пайдо бўлди, унинг меҳнатга муносибати, ўз ишининг натижаларидан манфаатдорлиги бутунлай ўзгармоқда.

Кейинги йилларда қишлоқ хўжалиги экинларидан, биринчи навбатда, пахта ва галладан энг юқори ҳосил олингани, соҳада ишлаб чиқариш ҳажми кескин кўпайгани деҳқончиликимиздаги туб сифат ўзгаришларнинг самарасидир десақ, айна ҳақиқатни айтган бўламиз.

Ўтган йили пахта хомашёси етиштириш 3 миллион 650 минг тоннадан, ялпи галла ҳосили эса 6 миллион 250 минг тоннадан ошиб кетгани бунинг яққол тасдиғидир.

Мамлакатимиз иқтисодиётида рўй бераётган жиддий таркибий ўзгаришлар ташкил қилишнинг кўрсаткичларида ўзининг аниқ ифодасини топмоқда.

Юртимизда 2007 йили экспорт ҳажмининг ўсиш суръати 40,7 фоизга ортиб, импортга нисбатан сезиларли даражада юқори бўлди.

Бу, ўз навбатида, йил яқунлари бўйича ташки саъдо айланмасида 3,5 миллиард доллардан ортқ миқдорда ижобий салъдога эришиш ва олтин-валюта захираларимизни 1,5 баробар кўпайтириш имконини берди.

Ўтган давр мобайнида экспорт таркибида тайёр маҳсулот ҳажми катта суръатлар билан ортиб, бугунги кунда 38 фоиздан зиёдни ташкил этмоқда.

Булар қаторига, аввало, ламбор, машина ва асбоб-ускуналар, нефть-кимё маҳсулотлари, минерал ўғитлар, пахта толасидан тайёрланган ип-кала ва газлама, трикотаж ва озик-овқат товарлари, кабель-ўтказгич маҳсулотлари, қурилиш материаллари кирди.

Йил давомида машина ва асбоб-ускуналар, электротехника маҳсулотлари экспорти 1,5 баробар, кимё sanoati маҳсулотлари 1,6 баробар, фармацевтика маҳсулотлари 1,5 баробар, тўқимачилик

маҳсулотлари 1,2 баробар, қурилиш материаллари 2 баробар, мева-сабзавот маҳсулотлари эса 1,6 баробар ошди.

Хизматлар, айниқса, транспорт ва телекоммуникация хизматлари экспорти юксак суръатлар билан ўсиб бормоқда.

Ташқи савдо юқларини ташиш учун қулай шарт-шароитлар яратиш, янги транспорт йўлакларини очиш, республикамиз транзит салоҳиятини кескин кучайтириш бўйича аниқ чора-тадбирлар амалга оширилди.

Маҳаллийлаштириш дастурини бажариш ҳисобидан 2007 йилнинг ўзига 270 та лойиҳа жорий этилиб, 60 дан зиёд янги маҳсулот турини ишлаб чиқариш ўзлаштирилди, сарф-харажатлар сезиларли равишда камайиб, ишлаб чиқариш ҳажми ўсди.

Бунинг натижасида қарийб мингта қўшимча янги иш ўрни яратилди. Маҳаллийлаштириш дастурининг амалдаги самарасини ҳисоблаганда, у салкам 2 миллиард долларни ташкил қилди.

2007 йил давомида иқтисодиётимизга киритилган инвестицияларнинг умумий ҳажми 23 фоизга ортиб, 4,3 миллиард доллардан зиёд миқдордаги маблағни ташкил этди. Бу эса ўтган йиллар мобайнида эришилган энг юқори кўрсаткичдир.

Шуниси диққатга sazovorki, жами инвестицияларнинг 70 фоиздан ортқига ишлаб чиқариш объектлари қурилишига, жумладан, салкам 50 фоизи корхоналарни техник ва технологик модернизация қилишга йўналтирилди.

Шу борада эътиборингизни бир масалага қаратмоқчиман. Жалб этилган инвестицияларнинг умумий ҳажмида чет эл инвестициялари, айниқса, тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар салмоқли ўрнини эгаллашди.

Ўзлаштирилган хорижий инвестициялар ҳажми 58 фоизга ортиб, 1 миллиард долларни ташкил этди. Уларнинг 76 фоизи тўғридан-тўғри киритилган хорижий инвестиция-

лар эканлиги таъкидлаш лозим.

Инвестиция дастури доирасида 2007 йилда 300 дан зиёд йирик инвестиция лойиҳаси ниҳоясига етказилди. Хусусан, «Зеварда» қонида компрессор станцияси, Қўқдумалоқ қонида йўлдош газларни утилизация қилувчи учта ускуна, 142 километрик газ қувури ва 184 километрик электр узатиш тармоғи ишга туширилди. Шунингдек, Резаксой сув омбори қурилиши яқунланди. Навоий шаҳри халқаро аэропортида реконструкция ишлари амалга оширилди.

Тўқимачилик sanoati бўйича ривожлантириш, модернизация қилиш, техник ва технологик қайта жиҳозлаш дастурига киритилган 66 та корхонадан 34 тасида тайёр маҳсулот ишлаб чиқариш бошлаб юборилди, яна 20 та корхонада қурилиш ишлари ва асбоб-ускуналарни етказиб бериш жараёни тугалланмоқда. Модернизация қилинган корхоналарда қисқа вақт ичида ишлаб чиқариш ҳажми 1,5 баробар ошди.

Янги қурилган, лойиҳа мuddатидан бир йил олдин фойдаланишга топширилган 223 километрик «Тошгузар — Бойсун — Қумқўрғон» темир йўли юртимиз тарихимиздаги ўрни ва аҳамияти беқийсдир.

2007 йил учун тасдиқланган йўл қурилиши дастурига мўвофиқ, 245 километрик автомобиль йўллари қурилади ва реконструкция қилинди, 1 минг 750 километрдан кўпроқ халқаро ва давлат аҳамиятига молик умумий фойдаланиладиган йўллар қурилади ва жорий таъмирдан чиқарилиб, фойдаланишга топширилди.

2007 йилда хорижий инвестициялар иштирокида 700 дан зиёд янги корхона барпо этилди.

Қўшма корхоналар биринчи галда юксак технологияга асосланган тармоқларда — енгил, озик-овқат, электротехника, кимё ва нефтькимё, машинасозлик, қурилиш материаллари sanoatida, телекоммуникация ва ахборот технологиялари соҳасида ташкил этилаётгани эътиборга лойиқдир.

Хозирги кунда республикамиз ташқи савдо айланмасининг учдан бир қисми хорижий инвестициялар иштирокидаги корхоналар ҳиссасига тўғри келмоқда ва уларнинг экспорт ҳажмидаги улуши ўтган йили 60 фоизни ташкил этди.

Халқаро молия институтлари билан ҳамкорлигимиз фаол ривожланмоқда. Таълим, соғлиқни сақлаш, қишлоқ ва сув хўжалиги ҳамда молиявий ресурсларни бошқариш соҳаларида стратегик лойиҳаларни амалга ошириш учун ўтган йили қарийб 330 миллион доллар миқдорда имтиёзли кредитлар ва 46 миллион долларлик грантлар жалб этилди.

Инвестиция ва сармоялар ҳақида гап борганда, бир муҳим масалага алоҳида тўхталиб ўтишни зарур деб биламан.

(Давоми 2-, 3-бетларда.)

ИНСОН МАНФААТЛАРИ УСТУВОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ — БАРЧА ИСЛОҲОТ ВА ЎЗГАРИШЛАРИМИЗНИНГ БОШ МАҚСАДИДИР

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримовнинг 2007 йилда мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2008 йилда иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштиришнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси

(Давоми. Боши 1-бетда).

Бугун жойларда иқтисодийнинг юксалтириш, замонавий техника ва технологиялар билан жиҳозланган янги корхоналарни барпо этиш ва реконструкция қилиш учун хорижий сармояларни жалб қилиш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик, хизмат кўрсатиш соҳаси ва касаначиликни ривожлантириш нечоғли катта, ҳал қилувчи аҳамиятга эга эканини кимдандир исбот қилиб беришга ҳожат йўқ. Бу авваламбор, аҳоли бандлиги, унинг иш ҳақи ва даромадларини ошириш, бу охири-оқибатда республикамиз ҳудудлари, шаҳар ва туманларимиздаги энг муҳим ижтимоий муаммоларни ечиш демакдир.

Бу — вилоят, шаҳар ва туманларнинг маҳаллий бюджетлари ўсишининг асосий манбаидир. Ҳозирги кунда Сурхондарё, Жиззах ва Наманган каби баъзи вилоятлар ва кўплаб қишлоқ туманлари бюджетларининг дотацияда қолиб кетишининг, яъни республика бюджетига ҳисобидан таъминланаётгани, биринчи навбатда, маъмур ҳудудларда замонавий корхоналар, кичик бизнес соҳаси, савдо тармоқлари, умуман, инфратузилмани ривожлантиришга эътибор берилмаётгани билан боғлиқ, деб айтишга барча асосларнинг бор.

Пешку, Шофиркон ва Нурота, Хатирчи, Қўшрабат ва Бандихон, Қораўзақ, Тахтақўпир ва Баҳмал, Янгиобод ва бошқа туманларда маҳаллий бюджет харажатларининг 50 фоиздан кўпроғи вилоят ва республикадан олинadиган дотация ҳисобига қопланаётганини қандай баҳолаш керак? Бу саволга ана шу туманларнинг раҳбарлари нима деб жавоб бериши мумкин?

Ўтган йили Сирдарё вилоятида маҳаллий ҳокимият раҳбарларнинг ташаббуси билан тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар жалб этиш ҳисобидан биронта ҳам лойиҳа амалга оширилмаганини қандай изоҳлаш лозим? Жиззах ва Қашқадарё, Навоий, Наманган ва Сурхондарё вилоятлари, Қорақалпоғистон Республикасида ҳам аҳвол бундан яхши эмас.

Маъмур ҳудудлар ўлкан иқтисодий салоҳиятга эга бўлишига қарамадан, уларда 2007 йилда ўзлаштирилган тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар ҳажми 1-2 миллион доллардан ошмагани бундан кўрсатиб турибди.

Вазирлар Маҳкамаси ўз мажлисида ушбу масалани алоҳида кўриб чиқиши ва тегишли қарор қабул қилиши зарур деб ўйлайман.

Хурматли дўстлар! Бугунги кунда жаҳондаги аксарият мамлакатларда молиявий қарздорлик ҳажмларининг ошиб бораётгани ва банк активларининг етишмаслиги энг жиддий ва ташвишли муаммолардан бирига айлангани ҳеч кимга сир эмас.

Шуни мамнуният билан таъкидлаш лозимки, бизнинг ташқи қарзимиз ҳажми ва уни қоплаш учун ажратилadиган йиллик маблағлар даражаси халқаро мезонлар бўйича энг паст параметрларни ташкил этади.

Ҳеч шубҳасиз, бу кўрсаткич миллий иқтисодиётимизни эркинлаштириш соҳасида сезиларли даражада ривожланишга эришганимиздан далолат беради.

Ҳеч шубҳасиз, бу кўрсаткич миллий иқтисодиётимизни эркинлаштириш соҳасида сезиларли даражада ривожланишга эришганимиздан далолат беради.

Ҳеч шубҳасиз, бу кўрсаткич миллий иқтисодиётимизни эркинлаштириш соҳасида сезиларли даражада ривожланишга эришганимиздан далолат беради.

Ҳеч шубҳасиз, бу кўрсаткич миллий иқтисодиётимизни эркинлаштириш соҳасида сезиларли даражада ривожланишга эришганимиздан далолат беради.

Ҳеч шубҳасиз, бу кўрсаткич миллий иқтисодиётимизни эркинлаштириш соҳасида сезиларли даражада ривожланишга эришганимиздан далолат беради.

Ҳозирги пайтда аҳолининг ноан,

гўшт ва сўт маҳсулотлари, гуруч, картошка ва бошқа муҳим озиқ-овқат молларига бўлган талаби ўзимизда ишлаб чиқарилаётган товарлар ҳисобидан тўлиқ қопланмоқда ва бундай ҳолатни ўзимизнинг ўлкан ютуғимиз деб ҳисоблаймиз.

2007 йилда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни янада эркинлаштириш ва рағбатлантириш бўйича ишлар давом эттирилди. Хусусий мулк ва хусусий тадбиркорлик ҳуқуқини ҳимоя қилиш борасидаги қонунчиликни мустахкамлаш, бозор инфратузилмасини шакллантиришга қаратилган қатор ишлар амалга оширилди.

Бизнесни рўйхатга олиш, иктиёрий равишда ёпиш ва тугатиш, шунингдек, фаолиятнинг алоҳида турлари билан шуғулланиш ҳуқуқини берадиган лицензия ва руҳсатномабериш шартлари соддашилаштирилди ва тартибга солинди. Кўплаб белгиланадиган жаримлар миқдори сезиларли даражада камайирилди, айрим жарима турлари эса бутунлай бекор қилинди.

Бизнес соҳасига давлатнинг аралашувини чеклашга қаратилган ишлар давом этмоқда, бизнес субъектларига нисбатан ҳар қандай санкция фақат суд қарори бўйича қўлланиши устидан мониторинг олиб борилмоқда.

Молия, солиқ ва статистика ҳисоб-китобларининг барча шакллари ва мuddатлари кескин қисқартирилмоқда. Солиққа тортиш ставкалари унификация қилинди ва камайирилди. Хусусан, кичик корхоналар учун ягона солиқ тўлови ставкаси 13 фоиздан 10 фоизга туширилди.

Тадбиркорларга, аввало, кичик бизнес субъектларига асосий, шу жумладан, талаб юқори бўлган моддий ресурслардан кенг фойдаланиш имконини берадиган барқарор бозор механизми шаклланди. Масалан, ўтган йилда Ўзбекистон товар-хонашаръ биржасида умумий савдо айланмаси қарийб 2 баробар ошди.

Мамлакатимизда амалга оширилаётган бозор ислоҳотларини чуқурлаштириш ва иқтисодиётни эркинлаштириш жараёнига кўплаб нуфузли халқаро ташкилотлар томонидан муносиб баҳоланмоқда.

Мисол учун, ҳар йили дунёнинг 162 та мамлакатаи бўйича иқтисодий эркинлик индексини эълон қилadиган "Наследие" фонди халқаро рейтинг агентлигининг бу борадаги ҳулосаси эътиборга сазовор. Бу ташкилот 2000-2007 йилларда Ўзбекистонда эркинлаштириш индекси 18 пунктга яхшиланиб, 53 фоизни ташкил қилганини эътироф этади.

Ҳеч шубҳасиз, бу кўрсаткич миллий иқтисодиётимизни эркинлаштириш соҳасида сезиларли даражада ривожланишга эришганимиздан далолат беради.

Ҳеч шубҳасиз, бу кўрсаткич миллий иқтисодиётимизни эркинлаштириш соҳасида сезиларли даражада ривожланишга эришганимиздан далолат беради.

Ҳеч шубҳасиз, бу кўрсаткич миллий иқтисодиётимизни эркинлаштириш соҳасида сезиларли даражада ривожланишга эришганимиздан далолат беради.

Ҳеч шубҳасиз, бу кўрсаткич миллий иқтисодиётимизни эркинлаштириш соҳасида сезиларли даражада ривожланишга эришганимиздан далолат беради.

Ҳеч шубҳасиз, бу кўрсаткич миллий иқтисодиётимизни эркинлаштириш соҳасида сезиларли даражада ривожланишга эришганимиздан далолат беради.

Ҳеч шубҳасиз, бу кўрсаткич миллий иқтисодиётимизни эркинлаштириш соҳасида сезиларли даражада ривожланишга эришганимиздан далолат беради.

Ҳеч шубҳасиз, бу кўрсаткич миллий иқтисодиётимизни эркинлаштириш соҳасида сезиларли даражада ривожланишга эришганимиздан далолат беради.

Ҳеч шубҳасиз, бу кўрсаткич миллий иқтисодиётимизни эркинлаштириш соҳасида сезиларли даражада ривожланишга эришганимиздан далолат беради.

етишга қодир бўлган моҳир менежерларга топшириш керак. Лекин, афсуски, баъзи янги мулкдорлар давлат мулкни жуда арзон нархларда сотиб оляпти-ю, ундан оқилона фойдаланиш, самарали ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш масаласи ечилмаётган.

Илгари хусусийлаштирилган 7 мингдан ортиқ корхона фаолиятини ўрганиш шуни кўрсатдики, уларнинг 315 таси мутлақо тўхтаб қолган, 450 таси эса ярим қувват билан ишмоқда. Натижада ўтган йилда кўрилган қатъий чора-тадбирлар туфайли 198 та ана шундай корхона банкрот деб эълон қилинди, 204 та корхона бўйича бу жараён давом эттирилмоқда. Яна 34 та корхона бўйича банкротлик тортиш жараёни бошланиш арафасида турибди.

Албатта, бундай чора-тадбирлар ўзининг ижобий самарасини бермоқда. Масалан, банкротлик жараёни давомида янги мулкдорларга сотилган 65 та корхонада инвесторлар томонидан 50 миллион доллар ва 5,5 миллиард сўм маблағ киритиш мўлжалланмоқда.

Бундай таъбирани бундан буён ҳам давом эттириш даркор. Шундай натижага эришимиз керакки, бизнинг пировард мақсадимиз амалга ошин — барча корхоналарни ўз иши учун қайғурadиган ҳақиқий мулкдорлар, ҳақиқий мулк эгалари бошқарсин.

Ўтган йилда банк-молия соҳасидаги ислоҳотларни чуқурлаштириш ва уларнинг қўлла-назоратини кенгайтириш масалалари доимий эътиборимиз марказида бўлиб келди.

Биринчи навбатда, молиявий барқарорликни таъминлаш, тижорат банklarининг капиталлашув даражасини янада ошириш ва уларнинг эркинлигини мустахкамлаш масалаларига алоҳида аҳамият қаратилди.

Бу борада қўрилган чора-тадбирлар натижасида тижорат банklarининг устав капиталлари қарийб 2 баробар ошди, уларнинг жами капиталлари эса 2006 йилга нисбатан 40 фоизга кўпайди ва 1,5 триллион сўмга етди.

Банklarни акциядорлик банklarига айлантириш жараёни жадал бормоқда. Бир йил мобайнида акциядорлар сони 12,5 мингтага кўпайди ва жорий йил бошида қарийб 200 мингтага етди, уларнинг 68 фоизини эса жисмоний шахслар ташкил этмоқда.

Учта тижорат банки — Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки, "Пахтабанк" ва "Ҳамкорбанк" етакчи рейтинг компанияларининг халқаро рейтингига эга бўлди.

Тармоқни кенгайтириш, минибанк ва филиаллар ташкил этиш ҳисобидан тижорат банklarни ўртасидаги рақобат муҳитини шакллантириш учун зарур шарт-шароитлар яратилмоқда.

Ўтган йили ҳўжалик субъектларини модернизация қилиш, техник ва технологик қайта жиҳозлашга қаратилган лойиҳаларни молиялаштириш мақсадида қарийб 2 триллион сўм сарфланди.

Банklar томонидан кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини молиявий қўллаб-қувватлаш учун тақдим этилган кредитлар бир йилда 36 фоизга, тадбиркорлар ва хусусий шахсларга берилган микрокредитлар миқдори эса 70 фоизга кўпайди.

2007 йилда лизинг, суеурта ва факторинг хизматлар бозори ҳам жадал ривожланди.

Ўтган йили аҳоли бандлиги ва унинг даромадларини ошириш масаласини ҳал этиш борасида ҳам салмоқли ишлар қилинди.

Шу мақсадда қўшимча равишда 630 мингдан ортиқ янги иш ўрни ташкил этилиб, уларнинг қарийб учдан икки қисми қишлоқ жойларида очилди. Янги иш ўринларининг 65 фоизга яқини кичик бизнес ва хизмат кўрсатиш тармоқлари, 20 фоиздан ортиги эса касаначилик соҳаси ҳиссасига тўғри келди.

Шахсий ёрдамчи, деҳқон ва фермер ҳўжалиқларида қорва молларини кўпайтиришни рағбатлантириш дастурини амалга ошириш юзасидан бажарилаётган чора-тадбирлар бугунги кунда сезиларли натижа-лар бермоқда. Фақат 2007 йилнинг ўзида қорамол боқиш билан шуғулланадиган 350 мингдан зиёд фуқарога меҳнат дафтарчаси очилди.

Бу эса уларнинг ижтимоий ва ҳуқуқий ҳимоясини таъминлаш имконини берди. Шахсий ёрдамчи ва деҳқон ҳўжалиқларида қорамол боқиш билан банд бўлганлар сифатида рўйхатга олинган фуқароларнинг умумий сони эса бир миллион нафардан ошиб кетди.

Янги иш ўринларини ташкил этиш борасида кўрилаётган чора-тадбирлар 2007 йилнинг охирига қелиб иш билан банд бўлмаган меҳнатга лаёқатли аҳоли ўртасида ишсизлар сони мамлакатимиз бўйича 5 фоизгача камайириш имконини берди.

Ўтган йили аҳоли даромадларини ошириш борасида ҳам изчил ишлар олиб борилди.

Ҳар бир кишига йилда 2-2,5 баробар ошириш бўйича ўз олдими-га қўйган стратегик вазифага мувофиқ, 2007 йилда иш ҳақи, пенсия, стипендия ва нафақалар миқдори 1,5 баробар кўпайтирилди. 2007 йилнинг декабрида ўртача ойлик иш ҳақи, ҳўжалик субъектлари ва бюджет соҳаларини ҳисобга олганда, 210 АҚШ доллари миқдорига тенг бўлди.

2006 йилдан бошлаб умумтаълим мактаблари ўқитувчилари ва шифокорлар меҳнатига ҳақ тўлашнинг янада тақомиллаштирилган тизими жорий этилди. Натижада кейинги икки йилда уларнинг иш ҳақи миқдори тегишли равишда 2,8 ва 2,7 баробар оширилди.

Аҳолининг реал пул даромадлари бир йилда 27 фоиздан зиёд кўпайди. Статистика идоралари маълумотларига кўра, 2007 йилда меҳнатга лаёқатли аҳолининг ўртача иш ҳақи кун кечириш учун минимум даражада зарур бўлган маблағнинг 99 фоизини ташкил этган бўлса, 2007 йилда бу кўрсаткич 3 баробардан кўпроқ ошди. Таъкидлаш жоизки, бу рақам Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатлари ўртасида юқори кўрсаткичлардан бири ҳисобланади.

Мамлакатимиз, авваламбор, қишлоқ аҳолисининг туризм шароити ва сифати ҳам босқичма-босқич яхшиланиб бормоқда.

Ўтган даврда, халқаро молия тузилмалари маблағларини жалб этган ҳолда, Қорақалпоғистон Республикаси, Хоразм вилояти, Самарқанд ва Бухоро, Гулистон, Жиззах ва Қарши шаҳарларида аҳолини сифатли ичимлик суви билан таъминлашни яхшилаш бўйича йирик инвестиция лойиҳалари амалга оширилди. 2007 йилда қишлоқ жойларда 1,6 миң километрдан ортиқ сув қувурлари ва 710 километр газ тармоқлари фойдаланишга топширилди.

Аҳолини ичимлик суви билан таъминлаш 84 фоизга, шу жумладан, қишлоқ жойларда 77 фоизга етди, табиғий газ билан таъминлаш 82 фоиз, қишлоқларда эса 77 фоизгача ўсди.

Таълим ва соғлиқни сақлаш соҳаларида аниқ мақсадли муаммоларни ижтимоий дастурлар умуумлаш-тириши амалга оширилмоқда.

Ўтган йили барча турдаги таълим муассасаларида янги қурилиш ва капитал реконструкция қилиш ҳисобидан энг замонавий ўқув-лаборатория ва ишлаб чиқариш асбоб-ускуналари билан жиҳозланган 169 та касб-ҳўнара коллежи, 18 та таълимлик лицей ҳамда 336 миң нафар ўқувчига мўлжалланган 558 та умумтаълим мактаби ишга туширилди.

2007 йилда 170 та болалар спорт объекти, жумладан, 27 та спорт иншооти, 143 та мактаб спорт зали барпо этилди.

Болалар спорт соҳасидаги изчил ва аниқ мақсадга йўналтирилган ишлар миллионлаб фарзандларимизни жисмоний тарбия ва спорт билан мунтазам шуғулланишга жалб қилиш имконини бермоқда.

Бу эса, ҳеч шубҳасиз, жисмоний ва маънавий жиҳатдан соғлом авлодни тарбиялашда ўзининг ижобий таъсирини кўрсатмоқда.

Ўтган йили юртимизда аҳоли саломатлигини мустахкамлаш йўлида амалга оширилган ишларни сарҳисоб қилар эканмиз, тиббий хизмат сифати янада яхшилангани, биринчи навбатда, врачлик пунктлари тармоғини кенгайтириш ҳисобидан аҳолини тиббий хизмат кўрсатиш билан қамраб олиш даражаси кенгайганини, ўткир юқумли ва вирусли касалликларга қарши кураш борасида амалга оширилаётган чора-тадбирларни алоҳида таъкидлашни зарур деб биларман.

Аҳолининг туризм шароити ва тиббий хизмат кўрсатиш сифатини изчиллик билан яхшилаш натижа-сида мамлакатимизда умумий ўлим кўрсаткичи кейинги 10 йилда қарийб 20 фоизга камайди. Ҳўдалар ўлими кўрсаткичи эса янги тузилган ҳар 1000 нафар чақалоққа нисбатан 23 тадан 13 тага тушди ва биргина 2007 йилнинг ўзида 11 фоизга камайди.

2007 йили мамлакатимизда Соғлиқни сақлаш тизимини тубдан ислоҳ қилишнинг иккинчи босқичини амалга ошириш бўйича махсус

дастур қабул қилинди ва у бугунги кунда амалга оширилмоқда.

Ривожланган мамлакатлар таърибасидан ва амалий мақсадга жавоб беришдан қелиб чиққан ҳолда, тиббиёт соҳаси бошқарув тизимининг барча бўғинлари қайта кўриб чиқилмоқда.

Даволаш-профилактика муассасалари тармоғини қайта ташкил қилиш, вилоятларда катталар ва болалар учун кўп тармоқли тиббиёт марказларини барпо этиш, туман-миқдоридаги тузилмаларни тақомиллаштириш, қишлоқ врачлик пунктларини мустахкамлаш ва уларнинг, аввало, қишлоқ жойларда касалликларнинг олдини олишга қаратилган фаолиятини кучайтиришга доир ишлар бошлаб юборилди.

Диагностика ва даволаш ишларини яхшилашда аҳолига юксак технологик, ноёб тиббий хизматлар кўрсатадиган, амалда ўзини оқлаган республика иктисослаган илмий-амалий тиббиёт марказлари тармоғини кенгайтиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Бу борада аҳолининг саломатлигини мунтазам равишда назорат қилиб бориш мақсадида ташкил этилган кенг тармоқли скрининг-марказларнинг ўрни ва аҳамияти беқиёс, албатта.

Буларнинг барчаси пировард натижада одамларга тиббий хизмат кўрсатишни тубдан яхшилаш, халқимизнинг ҳаёт сифатини юксалтириш ва умр кўриш даражасини оширишга қаратилгани билан, аиниқса, эътиборлидир.

Хурматли мажлис иштирокчилари! Ўтган даврда эришган ютуқларимизни таққийд баҳолаб, олдимизда турган узоқ мuddатли вазифаларни, шунингдек, жаҳон бозоридан бугун вуҳудга келган йўналишларни ҳисобга олган ҳолда, 2008 йилда иқтисодий ва ижтимоий ривожланишнинг асосий устувор вазифалари сифатида қуйидагилар белги-лаб олинган.

Макросиқтисодий барқарорлик, ишлаб чиқаришнинг изчил ва мунаносиб ўсиш суръатларини таъминлаш, жалб этилаётган инвестицияларни кўпайтириш ҳисобидан таркибий ўзгаришларни қатъий давом эттириш, иқтисодиётнинг етакчи тармоқларини модернизация қилиш ва янгилаш — биз учун бош вазифа бўлиб қолади.

2008 йилда биз янги ички махсус-лотини 8 фоизга, ишлаб чиқаришни — санаоатда 9,6 фоиз, қишлоқ ҳўжалиғида — 5 фоизга, асосий ишлаб чиқариш тармоқларига киритилadиган инвестициялар миқдорини 17 фоиз оширишга эришишни ўз олдими-га вазифа қилиб қўйдик. Инфляция даражасини ўтган йилги кўрсаткич, яъни 6-8 фоиз даражасида сақлаш кўзда тутилмоқда.

2008 йилга мўлжалланган иқтисодий ривожланиш дастурида санао-атнинг стратегик муҳим тармоқлари бўлган ёқилғи-энергетика комплекси, рангли ва қора металлургия соҳасининг ўсишини таъминлаш алоҳида ўрин тутди.

Бунга янги табиий конларни ўзлаштириш ва мавжуд минерал-хонашаръ базалари захираларининг ортинчи, ана шу ресурсларни қазиб олиш ва қайта ишлашда самарали замонавий технологияларни жорий этиш ҳисобидан эришиш назарда тутилмоқда. Шу билан бирга, қиммат ва энгил санаоатни, нефтьимё, қури-лиш материаллари санаоатини, истеъмол товарлари ишлаб чиқариши ривожлантиришга ҳам устувор аҳамият берилади.

Иқтисодиётимизнинг соҳа ва тармоқларини барқарор, мунаносиб ва комплекс ривожлантиришнинг энг муҳим омили бўлмиш транспорт-коммуникация инфратузилмаси жа-дал тараққий эттирилади.

Ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва технологик янгилаш бўйича муҳим вазифаларни ба-жариш иқтисодий сиёсатимизнинг ҳал қилувчи йўналиши сифатида кат-та ўрин эгаллайди.

Барчамиз бир ўткир ҳақиқатни яхши англаб олмақдамиз. Жаҳон бозорида рақобат тобора кескин-лашиб бораётган ҳозирги шароит-да мавжуд корхоналарни реконст-рукция қилмасдан, замонавий, ил-ғор ва юксак технологик ускуналар билан жиҳозланган корхоналар таш-кил этмасдан туриб, ишлаб чиқарилаётган махсуслотларни мунтазам янгиламасдан туриб иқтисодиётини келажакни, бинобарин, аҳоли фаровонлигини юксалтиришни таъ-минлаш мумкин эмас.

Айни шу вазифаларни ечиш мақсадида 2007 йилда рангли ва қора металлургия, автомобиль ва қиммат, пахта ни қайта ишлаш ва тўқимачилик санаоти каби етакчи соҳалар бўйича қабул қилинган ўндан ортиқ

дастурнинг ижросини сўзсиз таъ-минлаш муҳим аҳамият касб этади.

Иқтисодиёт ва Молия вазирлик-лари, Ташқи иқтисодий алоқалар, инвестициялар ва савдо вазирлиги, Давлат солиқ ва божхона қўмиталари ушбу дастурларнинг амалга оши-рилиши устидан қатъий назорат ўрнатсин, ажратилаётган маблағ ва ресурслар, берилган имтиёزلардан мақсади ҳақида самарали фойдала-ниш, манфаатдор хорижий инвест-торларни жалб қилиш масалалари-га алоҳида эътибор қаратсин.

2008 йилда иқтисодиётимизни ривожлантиришга барча молиявий манбалар ҳисобидан қиймати 5,4 миллиард доллардан зиёд, жумла-дан, умумий қиймати тахминан 1,5 миллиард долларга тенг бўлган хори-жий инвестицияларни киритиш кўзда тутилмоқда. Бунинг натижа-сида мамлакатимиз иқтисодиётига жалб этилаётган хорижий инвести-цияларнинг ўсиш суръати 40 фоиздан ошади.

Жорий йилда хорижий сармоя-ларни киритиш ҳисобидан 80 дан ортиқ инвестиция лойиҳасини амалга ошириш, умумий қиймати 1,4 миллиард долларлик ўттиздан зиёд объектни фойдаланишга топ-шириш мўлжалланган.

2008 ва ўндан кейинги йилларда инвестиция лойиҳаларини амалга оширишда 2006 йили ташкил этилган ва бугунги кунда 1,2 мил-лиард АҚШ доллари миқдоридан зиёд маблағларига эга бўлган Ўзбекистон Тикланиш ва тараққиёт жағмараси муҳим ўрин тутди.

Маъмур Жамғарма, шунингдек, хорижий ҳамкорлар билан бирга қўшма лойиҳаларни амалга оши-ришда иштирок этиб, муҳим вазифаларни бажаради. Фақат 2008 йил-да ана шундай лойиҳалар бўйича хорижий шериклар билан биргали-када ўзлаштириш кўзда тутилган маб-лағлар ҳажми қарийб 800 миллион АҚШ долларини ташкил этади.

Иккинчи асосий устувор йўналиш — бу ислоҳотларни чуқурлаштириш, иқтисодиёт, солиқ-бюджет сиёсатини янада эркинлаштириш, бозор инфратузилмасини жадал ривож-лантиришдан иборат.

Акциядорлаштириш амалий са-мара бермаган корхона ва объект-ларни хусусий мулкдорларга сотиш ҳисобидан иқтисоди

ИНСОН МАНФААТЛАРИ УСТУВОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ — БАРЧА ИСЛОХОТ ВА ЎЗГАРИШЛАРИМИЗНИНГ БОШ МАҚСАДИДИР

Ўзбекистон Республикаси Президентини Ислам Каримовнинг 2007 йилда мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2008 йилда иқтисодий ислохотларни чуқурлаштиришнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси мажлисидаги маърузаси

(Давоми. Боши 1-, 2-бетларда).

Биргина 2007 йилда республика- миздаги хўжалик субъектлари солиқ имтиёзлари берилиши ҳисобидан ўз молиявий ресурсларини кўшимча равишда 830 миллиард сўмга тўлдиришга эришгани бу фикрнинг яққол тасдиғидир.

2008 йилда солиқ соҳасини янада эркинлаштириш сиёсати давом эттирилади. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари, фермер хўжаликлари учун ягона солиқ ставкаси 10 фоиздан 8 фоизга камайтирилади.

Шунингдек, банклар учун даромад солиғи 17 фоиздан 15 фоизга туширилади. Бунинг натижасида бўшайдиган маблағлар банкларнинг капиталлашувини ошириш учун мақсадли равишда йўналтирилади.

Бошқа барча хўжалик субъектлари учун даромад солиғи ставкаси 10 фоиз миқдорда барқарор сақланиб қолади.

Шуни қайд этиш жоизки, бундай солиқ ставкаси нафақат Муस्ताқил Давлатлар Хамдўстлиги мамлакатларида, балки иқтисодий ривожланган хорижий давлатлар ўртасида ҳам энг паст кўрсаткичлардан биридир. Хисоб-китобларга кўра, тақдир этилаётган чора-тадбирларни амалга ошириш кўшимча равишда 100 миллиард сўмдан орტიқ маблағни хўжалик субъектлари ихтиёрида қўйиш имконини беради.

Шуни алоҳида таъкидламоқчи- манки, жорий йилнинг 1 январидан бошлаб жисмоний шахслардан олинладиган солиқ базасини ҳисоблаш ва қўйиш бўйича янги тизимнинг жорий этилиши муносабатли билан аҳолининг реал даромадлари сезиларли даражада ортади.

Давлат бюджетини бажаришга қаратилган қазначилик хизмати институтини ривожлантириш ва мустақамлаш бўлжаси маблағларидан фойдаланиш самарадорлигини анча оширади.

Бу борада Молия вазирлиги ҳузурда янги ташкил этилган Қазначилик тузилмасининг моддий-техник базасини барча поғоналарда мустаҳкамлаш, уни малакали кадрлар билан таъминлаш, халқ таълими ва соғлиқни сақлаш соҳасида бюджет ташкилотларини молиялаш механизмининг янада такомиллаштириш бўйича кенг қўлдам ишларни амалга ошириш лозим.

Солиқ тизимини бошқаришни ислоҳ қилишда 2008 йил 1 январдан кучга кирган янги таҳрирдаги Солиқ кодекси муҳим аҳамият касб этади.

Жаҳон тажрибасини ва солиққа тортишнинг амалда синовдан ўтган ёндашув ва тамойилларини ўрганиш асосида тайёрланган Солиқ кодексимизда кўзда тутилган метёр ва қондалар, аввало, солиқ тизими ва солиқ муносабатларини унификация қилиш, мамлакатимиз иқтисодиётини барқарор ва мутаносиб ривожлантиришда солиқларнинг рағбатлантириш ролини кўчатиришга қаратилгани билан эътиборлидир.

Шу сабабли янги Солиқ кодексининг амалий ижросини диққат билан ўрганиш, унинг қандай шароитларда самара бераётгани, қайси ҳолатларда эса уни янада такомиллаштириш ёки тузатиш киритиш зарурлигини аниқлаш жуда муҳим.

Шу муносабат билан Молия вазирлиги ва Давлат солиқ қўмитасига Иқтисодиёт вазирлиги, Давлат монополиядан чикариш қўмитаси, Савдо-саноат палатаси ва бошқа манфаатдор вазирлик ва идоралар билан бирга янги солиқ қончилигини амалга ошириш жараёнини мониторинг қилиш бўйича махсус Идораларо гуруҳ ташкил этиш ва зарур ҳолларда Вазирлар Маҳкамасига Солиқ кодексининг айрим моддаларини такомиллаштириш бўйича таклифлар киритиш вази- фасини юклатилсин.

Маълумки, иқтисодиёт ривожининг бугунги босқичида монополизм кўринишларига қарши кураш ва амалда рақобат муҳитини шакллантириш масалалари гоёт муҳим аҳамиятга эга.

Мамлакатимизда монополияга қарши сиёсат олиб бориш натижа- сида сўнгги 10 йил мобайнида монополист корхоналар сони 3,5 баробар, монопол маҳсулотлар тури эса 26 баробар қисқарди. Фақат 2004-2007 йиллар давомида ялпи ички маҳсулотнинг умумий ҳажмида монопол маҳсулотлар улуши 26 фоиздан 21 фоизга тушди.

Шу билан бирга, айрим тармоқларда иқтисодиётнинг монополиялашуви асосси равишда юқори даражада сақланиб қолётгани ишлаб чикариш ҳажмининг ўсишига, маҳсулот сифати ва рақобатбардошли-

гининг ортишига, нархларнинг пайсыйишига ҳамон тўсқинлик қилмоқда.

Жумладан, шулар қаторида цемент, шифер, полиэтилен, энгил ва ёғ-мой саноати маҳсулотлари ва бошқа бир қатор товарларга бўлган эҳтиёжни қондириш имконияти нисбатан чекланган ҳолда сақланиб қолмоқда.

Бу эса ана шу маҳсулотларга конъюнктура талаблари ошиб кетган пайтда монополист корхоналарга ўз маҳсулотининг нархини асосси равишда ошириш учун қўл келмоқда.

Давлат монополиядан чикариш қўмитаси, Иқтисодиёт, Молия ва Адлия вазирликлари, Давлат солиқ ва Давлат божхона қўмиталари, Савдо-саноат палатаси бошқа манфаатдор вазирлик ва идоралар билан бирга ана шу масалаларга доир ишларнинг аҳолини ўрганиб чиқсин ва бир ой мuddатда Вазирлар Маҳкамасига бозорнинг барча иш-тирокчилари учун тенг рақобат шароитини таъминлаш бўйича тегишли таклифлар киритсин.

Маълумки, иқтисодиётни янада эркинлаштириш жараёнини тегишли бозор инфратузилмаси, яъни банк-молия тизими, лизинг, аудиторлик, суғурта, инжиниринг ва бошқа тузилмаларни ривожлантиришдан туриб амалга ошириш мумкин эмас.

Ўтган йил давомида банк фаолияти, аудиторлик ва суғурта компаниялари бўйича қонунчиликни тартибга солиш ва мустаҳкамлаш борасида салмоқли ишлар қилинди. Бу амалий чора-тадбирлар, аввало, аҳолининг янги шақланаётган бозор институтлари ва механизмларига нисбатан ишончини мустаҳкамлашга қаратилганини қайд этиш лозим.

Бунинг натижасида 27 та суғурта компанияси ўз низоми жағрамалари- ни, микдорини, белгиланган талаблар даражасига етказди ва уларнинг ялпи ҳажми 2007 йилда 1,5 баробар қўпайди.

Суғурта муқофотлари миқдори бир йил давомида 45 фоизга ортди ва 70 миллиард сўмдан зиёдни ташкил этди. Ихтиёрий шахсий суғурталаш бўйича суғурта хизматлари барқарор суръатлар билан ривожланиб, 80 фоизга ортди, мункни суғурталаниш ихтиёрий турлари эса 48 фоизга ўсди.

Айни пайтда суғурталанишнинг умумий ҳажмида мажбурий суғурталашни турли шақлланинг улуши нисбатан паст бўлиб, 6 фоиздан ҳам ортмайди. Бунинг сабаби халқаро амалиёт талабларига мос бўлган мажбурий суғурталанишнинг айрим турлари бизда жорий этилмагани билан изоҳланади.

Шу билан бирга, нафақат мамлакатимиздаги, балки хорижий ми- жозаларнинг ҳам ишончини қозона оладиган юқори малакали аудиторлик, суғурта, лизинг компаниялари ва бозор инфратузилмаси бошқа хизматларининг молия бозорида етакчи мавқега эга бўлиши учун ҳали қўп иш қилишимиз лозим.

Шунинг учун ҳам "Транспорт воситалари эгаларининг жавабгарлигини мажбурий суғурталаш тўғрисида"ги, "Иш берувчининг жавабгарлигини мажбурий суғурталаш тўғрисида"ги қонунларнинг ишлаб чикарилиши ва қабул қилинишини тезлаштириш зарур.

Молия вазирлиги, Марказий банк, Иқтисодиёт вазирлиги, Савдо-саноат палатаси, аудиторлар ва суғуртачилар ассоциациялари бир ой мuddатда молия-банк, аудитор- лик ва суғурта фаолиятини ривож- лантириш борасида илгари қабул қилинган дастурларнинг ижросини таҳлил қилсин ва тўпланган тажриба асосида уларнинг фаолиятини рағбатлантириш бўйича қўшимча таклифлар киритсин.

Учинчи устувор йўналиш — аҳолини иш билан таъминлаш ва рағбатлантириш бўйича қўшимча сиёсат олиб бориш натижа- сида сўнгги 10 йил мобайнида монополист корхоналар сони 3,5 баробар, монопол маҳсулотлар тури эса 26 баробар қисқарди. Фақат 2004-2007 йиллар давомида ялпи ички маҳсулотнинг умумий ҳажмида монопол маҳсулотлар улуши 26 фоиздан 21 фоизга тушди.

Шу билан бирга, айрим тармоқларда иқтисодиётнинг монополиялашуви асосси равишда юқори даражада сақланиб қолётгани ишлаб чикариш ҳажмининг ўсишига, маҳсулот сифати ва рақобатбардошли-

нинг мулкдо тўғри ва узоқни қўзғалган ҳолда олиб борилаётганини тақрор ва тақрор исботламоқда. Ҳеч муболагасиз айтиш мумкин- ки, бу соҳа ички бозоримизни истеъмол товарлари билан тўлдиришда салмоқли ҳисса қўшмоқда.

Ушбу соҳа бугунги кунда мамла- катимизда энг йирик меҳнат бозори, мулкдорларнинг ўрта синфини шакллантиришнинг асосий омили, миллионлаб одамлар учун даромад ва фаровонлик манбаи ҳисобланади.

Айтиш керакки, айнан ана шу одамлар ўз бизнесини ривожлан- тириш ва кучайтиришдан, шу аснода иқтисодиётимиз барқарорлигини таъминлашдан энг қўп манфаат- дор бўлган инсонлардир. Айнан ана шу шахслар жамиятда барқарорлик ва ер юзиде тинчлиқни мустаҳкам- ламасдан туриб, юқорида зикр этилган эзгу мақсадларга эришиб бўлмаслигини чуқур тушунадиган одамлардир.

Фурсаддан фойдаланиб, бу маса- ланинг яна бир муҳим жиҳатига тўхталиб ўтмоқчиман.

Биз ўз олдимизга аҳоли турмуш даражасини янада оширишни юк- сак мақсад қилиб қўймоқдамиз.

Лекин, ўзингиз айтинг, ушбу му- ҳим вазифани хизмат кўрсатиш ва сервис тармоқларини, алоқа ва транспорт, молия-банк хизматлари, коммунал хизмат ҳамда асосан ки- чик бизнес ва хусусий тадбиркор- лик тузилмалари фаолиятини талаб этадиган бошқа инфратузилма со- ҳаларини жадал ривожлантиришдан туриб ҳал этиш мумкинми?

Кичик бизнесни нафақат сон жи- ҳатидан қўйиштириш, балки уни, ав- вало, сифат жиҳатидан ҳам ривож- лантиришимиз, бу борада оддий ишлаб чикаришдан ички ва ташқи бозорга йўналтирилган мураккаб, юк- сак технологияга асосланган иш- лаб чикаришга ўтиш масаласига алоҳида эътибор қаратишимиз даркор.

2008 йилда кичик бизнес ва ху- сусий тадбиркорлигини ялпи ички маҳсулот таркибидagi улушини 48 фоизга, 2010 йилга бориб эса 50-52 фоизга, хизмат кўрсатиш соҳа- сининг салмогини тегишли равиш- да 45 ва 49 фоизга етказиш учун бугун бизда барча асосларимиз бор. 2010 йилда янги ташкил эти- лаётган иш ўринларини қасаначи- лик асосида 250 мингтага етказиш лозим.

Хурматли мажлис қатнашчилари! Бугунги кунда мамлакатимиз кийлоқ хўжалиги самарадорлигини ошириш масаласи сугорилидаган ерларнинг мелиоратив ҳолатини ях- шилаш ва унумдорлигини ошириш бўйича ўта муҳим вазифани ҳал этиш билан бевоқифа бўлиқдир.

Бу вазифа 2008 ва ундан кейинги йилларда биз учун асосий устувор йўналиш бўли- ши зарур. Ерларнинг мелиоратив ҳолатига одд вазият бизни таш- вишлантириб қолмайди. Ҳозирги вақтда сугорилидаган ер- ларнинг қарийб 8 фоизининг мелиоратив ҳолати ёмон бўлиб, бу аввало, тупроқнинг шурланishi даражаси юқорилиги ва ер ости сув- ларининг кўтарилиши билан боғлиқ. Салкам 330 минг гектар ер мелио- ратив ҳолати қониқарсизлиги ту- файли кийлоқ хўжалиги учун ярқо- сиз бўлиб турибди.

Сугорилидаган ерларнинг сифа- тини баҳолашнинг умумий кўрсат- кици бўлган ер бонитети сўнгги йил- ларда 55 баллгача пасайди. Айниқ- са, Қорақалпоғистон Республика- си ва Хоразм, Бўҳоро ва Сирдарё, Фарғона ва Тошкент ҳамда бошқа бир қатор вилоятларда ахвол му- раққабалигича қолмоқда.

Бугунги кунда ерларнинг мелио- ратив ҳолатини яхшилаш, унумдор- лигини ошириш кийлоқ хўжалиги- ни интенсив ривожлантириш ва унинг самарадорлигини юксалти- ришнинг муҳим резерви ва ҳал қилувчи омили, энг асосийси — кийлоқ аҳолисининг моддий фаро- вонлигини кўтаришнинг зарур шар- ти ва гарови бўлиб хизмат қилади.

Биз маъзур муаммони ҳал этиш- ни, қўп жиҳатдан, 2008-2012 йиллар- га мўлжалланган сугорилидаган ер- ларнинг мелиоратив ҳолатини ях- шилашга қаратилган давлат дасту- рини амалга ошириш билан боғ- лиқ ҳолда кўрашим. Ушбу дастурда мелиорация иншоотларини барпо этиш, реконструкция қилиш ва таъ- мирлаш, мелиорация техникаси пар- кини янгилаш бўйича кенг қўлдам ишларни бажариш белгиланган.

2008-2012 йилларда умумий узун- лиги 3,5 минг километрдан зиёд бўлган магистраль, туманлараро ва хўжаликлараро коллекторларни, мингдан орტიқ мелиорация кудуги- ни барпо этиш ва реконструкция қилиш, 7,6 минг километрлик дре-

наж тармоғини қайта тиклаш вази- фаси қўйилмоқда.

Биргина жорий йилнинг ўзиде ерларнинг мелиоратив ҳолатини ях- шилаш бўйича катта ҳажмдаги иш- ларни амалга ошириш кўзда тутил- ган. Ушбу мақсадлар учун 75 мил- лиард сўмдан орტიқ маблағ ажра- тиш мўлжалланмоқда. Бу маблағ- ларнинг катта қисми коллектор-дрен- наж тармоқларини қайта тиклаш ва тозалаш, пудратчи ва сув ҳўжалиги ташкилотларини лизинг асосида замонавий техника билан таъмин- лашга йўналтирилади.

Вазирлар Маҳкамаси Молия ва- зирлиги, Қийлоқ ва сув ҳўжалиги вазирлиги билан биргаликда ер- ларнинг мелиоратив ҳолатини ях- шилаш бўйича дастурда белгилан- ган лойиҳаларнинг амалга ошири- лишини қатъий назорат қилиш, лойиҳа-смета ҳўжжатларини ўз вақ- тида ишлаб чиқиш ва экспертиза қилиш, вилоятларда махсус пудрат ташкилотларини ташкил этиш ва уларни замонавий техника билан таъминлаш масалаларини ечиш вази- фасини ўз зиммасига олсин.

Шу борада мелиорация ишлари- ни молиялаштириш механизмининг ҳам тўдан қайта қўриб чиқиш дар- қор. Бунда 2007 йили Молия вази- рлиги ҳузурда ташкил этилган Су- горилидаган ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш жағрамаси му- ҳим роль ўйнаши лозим.

Шу билан бирга, ерларнинг мелио- ратив ҳолатини яхшилаш бўйича ўта долзарб вазифани амалга оширишда халқаро молия институти- лари, банклар ва хорижий шерик- лар билан ҳамкорликни янада кен- гайтириш ва унинг самарадорлиги- ни ошириш ҳам катта аҳамиятга эга.

Масалан, Сирдарё вилоятининг Оқолтин туманида, Қорақалпоғис- тон Республикасининг жанубий ҳудудларида сугорилидаган ерлар- нинг мелиоратив ҳолатини яхши- лаш, Бўҳоро, Қашқадарё ва Навоий вилоятларининг 9 та туманида сугорилидаган ерларни деҳқончи- лик учун яроқли ҳолатга келтириш бўйича қўшма лойиҳаларни амалга оширишда халқаро молия институти- лари билан ҳамкорлик тажрибаси ўзини тўлиқ оқлади.

Шунингдек, Жанубий Қорақалпо- гистондан дренаж тармоғини ўтка- зиш бўйича лойиҳани амалга оши- риш ва Марказий Фарғонадаги ер- ларнинг мелиоратив ҳолатини ях- шилаш учун Жаҳон банки ҳамда Шанхай ҳамкорлик ташкилотининг умумий қийматли қарийб 70 милли- он долларга тенг бўлган имтиёзли кредити жалб қилинганини қайд этиш лозим.

Қийлоқ ва сув ҳўжалиги вази- рлиги, Иқтисодиёт ва Молия вази- рликлари, Ташқи иқтисодий алоқа, инвестициялар ва савдо вази- рлиги шўбу йўналишдаги лойиҳалар- ни амалга ошириш учун қўшимча равишда имтиёзли хорижий кре- дитларни жалб қилиш ишларини жадаллаштирсин.

Бу борадаги ишларнинг натижа- лари Вазирлар Маҳкамасининг ҳар чорак якунлари бўйича ўтказилади- ган мажлисларида муҳокама этиб борилисин.

Хурматли юртдошлар! 2008 йилнинг юртимизда Ёшлар йили деб эълон қили- ниши муносабати билан "Ёшлар йили" давлат дасту- рини тайёрлаш ва амалга ошириш- га қаратилган ишлар бўйича қисқа- ча тўхталиб ўтмоқчиман.

Энг асосийси — ушбу дастур ёшларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш борасидаги барча долзарб муаммоларни ўз вақтида ҳал этишга қаратилиши ва бунинг учун мустаҳкам қонунчилик базаси- ни таъминлаб бериши лозим.

Бир фикрни мамнуятли билан таъкидламоқчиман — биз таълим соҳасини босқичма-босқич, аниқ мақсадга йўналтирган ҳолда ислоҳ қилиш бўйича узоқни қўзғалаган дастурларни изчил амалга ошириб келмоқдамиз.

Бунинг натижасида ёшларимиз- ни энг юк- сак талаблар даражасида умумий таълим олиши билан бир қаторда уларнинг ўз қобилия- тини рўёбга чиқариши, жамиятда мунособи ва мустаҳкам ўрин эгалла- ши учун аниқ мутахассисликка эга бўлиш имконини берадиган яхлит, ўзлуксиз таълим-тарбия тизимини яратдик.

Бу вазифаларни ҳал этиш учун Кадрлар тайёрлаш ва Мактаб таъ- лимини ривожлантириш умумий- лий дастурлари доирасида ўтган давр мобайнида юртимиздаги таъ- лим муассасалари — мактаблар, ли- цей ва коллежларнинг замонавий моддий-техник ва ўқув базасини шакллантириш ва мустаҳкамлаш, таълим-тарбия жараёнига янги стан-

дартлар, илғор педагогик ва ахборот технологияларини жорий этиш борасида қўламини ва маъно-мазму- ниға кўра ҳақиқатан ҳам улкан иш- ларни амалга оширдик.

Мамлакатимизда ўтган давр мобайнида 1200 дан зиёд академик лицей ва касб-хўнар коллежи, 4600 дан ортки умумтаълим мактаби ян- гитдан бунёд этилди. реконструк- ция қилинди ва замонавий ўқув-ла- боратория жиҳозлари билан таъ- минланди.

2009 йилда маъзур дастурлар иж- роси тўлиқ якунига етган, замон талабларига жавоб берадиган акаде-мик лицей ва касб-хўнар коллежлар- ида 1,1 миллион ўқувчи, умумтаъ- лим мактабларида эса 3 миллион ўқувчи таълим олиши имконига эга бўлади.

Шу тариқа биз юртимиздаги бар- ча ўқувчиларнинг бекул мажбурий умумий ва уч йиллик махсус касб-хўнар таълимни билан тўла қамраб олинишига эришамиз.

Кейинги 10 йил давомида ўрта махсус, касб-хўнар ва олий таълим тизимида 100 дан зиёд йўналиш, 265 та мутахассислик ва 700 та касб бўйича профессионал таълим ол- ган ва замонавий фикрлаш салоҳи- ятига эга бўлган бир миллион на- фардан ортки янги авлод мутахас- сислари тайёрланди.

Айни пайтда бугун бизни гоёт му- ҳим, принципиал бир масала бево- қифа қилмаслиги мумкин эмас. Яъни, ёш мутахассислар тайёрланаётган ихтисослик йўналишларининг бар-часиға ҳам иқтисодиётимизнинг соҳа ва тармоқларида амалий талаб борми? Лицей ва коллежлар, олий ўқув юртларини битириб чи- қаётган йигит-қизларимиз жамиятда ўзига, ўз касбига муносиб ўрин топаётими?

Ана шу масалалар бўйича ҳақиқий аҳолини атрофлича ўрганишимиз, хозирги вақтда мутахассислар тайёрланаётган ҳар қайси ихтисослик йўналиши реал ҳаёт талабларига қай даражада жавоб бериши, унга на- фақат бугунги, балки яқин истиқбол- да қандай эҳтиёж борлигини ҳар то- монлама чуқур аниқлашимиз лозим.

Заруратга қараб, ихтисослик йўналишларига қатъий ўзгариш- лар киритиш, керак бўлса, айрим махсус касб-хўнар таъ- лим даргоҳларини қайта ихти- сослаштириш даркор.

Шу борада алоҳида муҳим аҳа- миёт касб этадиган иккинчи бир масала — ёшларни, бўлгуси кадрлар- ни тайёрлаш сифати билан боғлиқ. Табиийки, бу борада бугун фарзандларимизга қиллар таълим- тарбия бераётгани, педагогик кадр- ларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш тизими қандай ташкил этилгани ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Бу масала умумий ўрта ва ўрта махсус таълим- ни ислоҳ қилиш тизимининг энг долзарб вазифаси бўлмоғи зарур.

Лицей ва коллежларимизда таълим жараёнларига олий ўқув юртларининг тажрибали амалиётчи ва ўқитувчиларини янада кенг ва фаол жалб этиш лозим.

Шу ўринда яна бир масалага эътиборингизни қаратишни истар- дим. Бугун ёшларимиз қандай қад- риятлар сари интиломоқда, қандай орзу-ният ва ўй-хаёллар билан яша- моқда — биз бунга асло қолайд ва бефарқ қарамаслигимиз керак. Ота- она, устоз-мураббий, етакчи-раҳбар сифатида бу жараёнини четдан тури- б қузатишга ҳаққимиз йўқдм.

Барчамиз оддий бир ҳақиқатни яна бир бор чуқур аниқлаш шарт — маъ- навият соҳасида бўшлиқ бўлмайди.

Биз фарзандларимизни миллий табиатимизга ёт ва зарарли бўлган ташкирлардан ҳимоя қилишимиз, уларни ҳаётга, ён-атрофда юз бе- раётган воқеа-ҳодисаларга даҳлдорлик ҳисси билан яшайдиган, мустақил фикрлайдиган, иймон- эътиқодли, баркамол инсонлар этиб тарбиялашимиз лозим.

Ёшларимиз қалбида соғлом ҳаёт тарзиға интилиши, миллий ва умум- инсоний қадриятларга ҳурмат-эҳти- ром туйғуларини болалик пайтидан бошлаб шакллантиришимиз зарур.

Бу масалада жамоат ва ноҳуқ- мат тузилмалари, биринчи навбат- да, ёшлар ташкилотлари алоҳида фаоллик кўрсатиши даркор.

"Ёшлар йили" дастури ҳақида га- пирганда, ёшлар сиёсати масалала- рини таҳлил этаётганда, биз ёш оила- ларнинг эҳтиёж ва талабларига ало- ҳида эътибор қаратишимиз керак.

Аваллабор, ёш оилаларга муно- сиб ўй-жой ва ижтимоий-маиший шарт-шароитларни яратиб бериш, рўзгорини бутлаш учун маблағ ва кредитлар билан таъминлаш, маъ- навий етуқ, ҳисмонан соғлом бо-

ларини тарбиялаб воёга етказиш йўлида зарур имкониятларни тўғди- риб беришимиз керак. Бу масала- ларнинг барчаси дастурда ўз ифо- дасини топиши лозим.

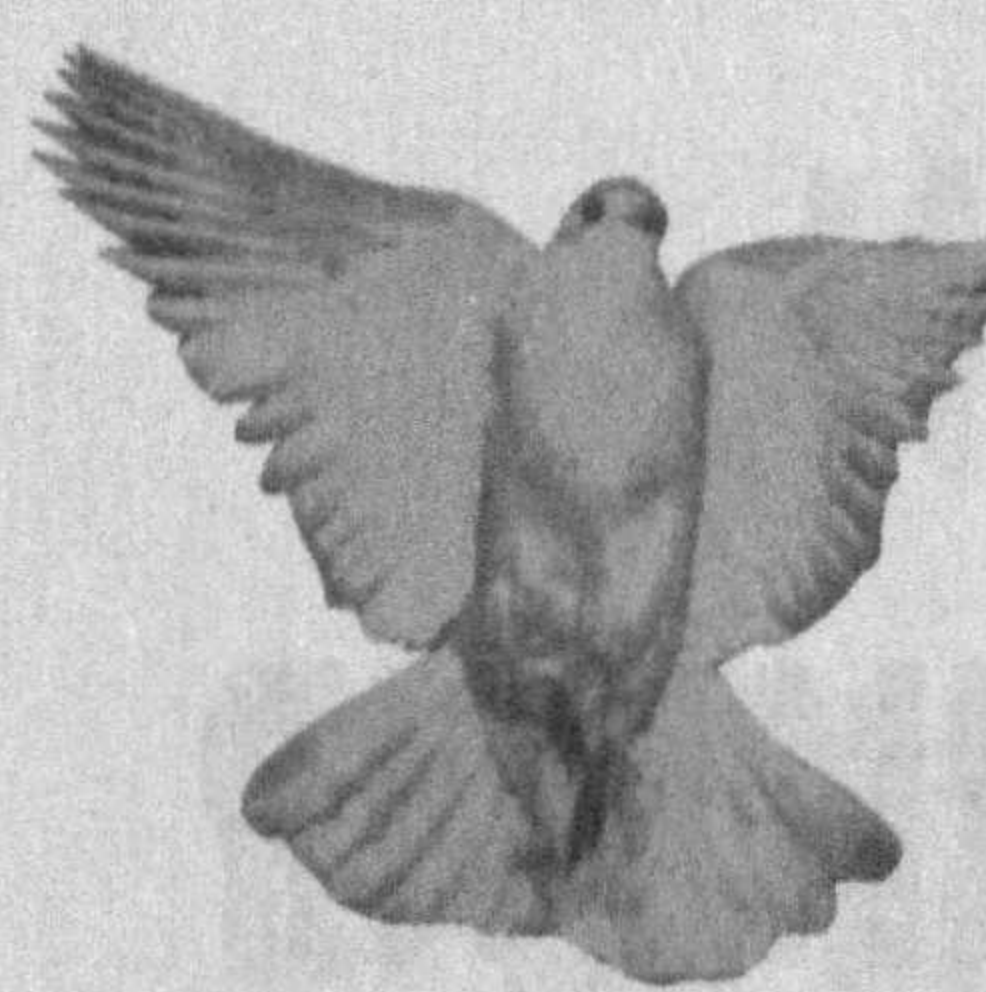
Дастурни тайёрлаш ва амалга ошириш учун масъул бўлган киши- ларнинг ҳаммаси энг асосий бир масалани ҳар томонлама чуқур ту- шуниб олишлари шарт — биз 2008 йилни қим учун ва қандай мақсад- ларга эришиш учун "Ёшлар йили" деб эълон қилдик?

Бу ўринда гап хозирги кунда жа- ми аҳолисининг 64 фоиздан орткини ташкил этадиган ёшлар ҳақида, таълим-тарбия ва профессионал тай- ёрларлик даражаси бизнинг келажа- гимизни, демократик ва иқтисодий тараққийтишимизнинг тақдирини ҳал этадиган ёшлар ҳақида, жамиятимиз ҳаётида муносиб ўрин эгаллашга ла- ёқатли, мамлакатимизни ислоҳ этиш ва янгилаш бўйича бел- гиланган юк- сак мақсадларимизга эришиш йўлида том маънода ҳал қилувчи қуч, та- янч ва суянч бўлишга қодир ёшлар ҳақида бормоқда.

Бу борада ҳеч қандай расмиёт- чилик ва юзакни ёндашуларга йўл қўйиш мумкин эмас. Ушбу дастур- нинг амалга оширилиши нафақат ижтимоий, балки сиёсий аҳамият- га эга эканини барчамиз аниқ ва равшан аниқлаш олишимиз зарур.

Қадрли дўстлар! Юқориде билдирилган фикрлар- ни умумлаштириб, шуни таъкидла- моқчиманки, бизнинг ҳамма ишла- римизда — бу иқтисодий сиёсати- мизни шакллантириш масаласи ёки иқтисодиётни ислоҳ этиш ва модер- низация қилиш дастурини ҳаётга таъбиқ этиш бўладики, ижтимоий соҳа, таълим ва соғлиқни сақлаш тизимида эртанги ва узоқ муddат- ли истиқболга мўлжалланган энг му- ҳим устувор йўналишларни белги- лаб олиш бўладики, буларнинг барчасида биз учун фақат битта ма- сала энг устувор ва ҳал қилувчи ўрин- да туради. У ҳам бўлса, инсон ман- фаатларининг устуворлиғидир.

Халқимизнинг турмуш даражаси ва ҳаёт сифатини изчил ва босқич- ма-босқич юксалтириб бориш бўйича бизнинг асосий мақсадимиз ҳам ана шундан иборат. Шу сабаб- ли барча режаларимиз, ресурс ва имкониятларимиз

Кўнгил жиёбони

Шоҳ сатрлар

Алишер Навоийнинг «Бадоеъ ул-васат» девонидан ўрин олган бу газал ўз даврида, ундан кейин ҳам нозик дид ва фасоҳат аҳли доимо дилида такрорлайдиган газалларидан бири бўлиб келган. Ундаги маъни, ҳикмат, сөхр, мўъжиза беҳисоб кўринишда товланади.

Лекин нечоғли шарҳ ва талқин этилмасин, газалда Навоийнинг қалби барқ этиб турганини ва бу ҳақиқат абадиятга дохиллигини ҳеч ким инкор эта олмайди.

«МЕНИ МЕН ИСТАГАН ҲАҚИҚАТ...»

Мени мен истаган ўз сўхбатига аржуманд этмас,
Мени истар кишининг сўхбатини кўнгулм писанд этмас.

Не бахра топқамен андинки, мендин истагай бахра,
Чу улким, бахраи андин тилармен, бахраманд этмас.

Нетай хуру пари базминки, қатлим ё ҳаётимга,
Аён ул захр чашм айлаб ниҳон, бу нўшханд этмас.

Керакмас ой ила кун шакликим, хусну малаҳатдин,
Ичим ул чок-чок этмас, танним бу банд-банд этмас.

Керак ўз чобуки қотилваши мажнуншиоримким,
Бузуғ кўнгулмдин ўзга ерда жавлони саманд этмас.

Кўнгул уз чархи золидин, фирибин емаким, охир
Ажал сарришасидин ўзга бўйинга каманд этмас.

Ул ой ўтлуг юзин очса, Навоий, тегмасин деб кўза,
Муҳаббат тухминдин ўзга ул ўт узра сипанд этмас.

ТАФАККУР ХАЗИНАСИ

Замин кўёш нуридан яшнгани каби инсон қалби ҳам илм эиёси туфайли гўзаллашади. Гўзаллик — бу маънавий бойлик. Демак, китоб ва кутубхона инсоннинг маънавий хазинасидир.

Чунончи, Алишер Навоий номидagi Ўзбекистон миллий кутубхонаси ҳам нодир хазинага айланган.

Марказий Осиёдаги йирик кутубхоналардан бири саналган мазкур масканда 10 миллиондан ортиқ ўзбек ва жаҳон адабиёти намуналари, 250 мингдан зиёд ноб кўлёзмалар ҳамда 120 минг турдаги адабиётларнинг электрон нусхалари сақланмоқда.

Президентимиз томонидан 2002 йил 20 февралда қабул қилинган «Илмий тадқиқот фаолиятини ташкил этишни такомиллаштириш тўғрисида»ги Фармони ва Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 12 апрелдаги «Алишер Навоий номидagi Ўзбекистон Миллий кутубхонасини ташкил этиш тўғрисида»ги қарорига мувофиқ ушбу маърифат масканига «Миллий кутубхона» мақоми берилди. Шу даврдан эътиборан унинг аҳолига ахборот етказиб бериш фаолиятида сезиларли ўзгаришлар юз берди.

Аввало, кутубхонанинг техник базаси мустаҳкамланди. Мавжуд киратхоналар, ўқув-компьютер ва бошқа маркалар янгидан жиҳозланди. Мавжуд технологияларни автоматлаштириш мақсадида ИРБИС тизими ришожлантирилди. 2005 йилдан бошлаб эса Медиа-марказ фаолият курсата бошлади. Ундаги 120 та компьютер Online тизимга уланган бўлиб, ўқувчиларнинг дунёвий ахборотга бўлган эҳтиёжини тўлақон қондиришга хизмат қилмоқда.

Айниқса, китоб хазинасини чет эл адабиётлари билан бойитиш борасида изчил ишлар амалга оширилган. Бу хусусда Халқаро кутубхоналар ассоциацияси, ЕвроОсиё кутубхоналар ассамблеяси томонидан қўрсатилаётган амалий ёрдамларини айтай бўлиш жоиз. Шунингдек, Россия, Англия, Германия, АКШ, Хитой, Эрон, Ҳиндистон, Малайзия, Украина, Польша, Жанубий Корея сингари кўплаб мамлакатларнинг миллий кутубхоналари ҳамда Мисрнинг машҳур Искандария кутубхонаси билан ўзаро ахборот аламути боришмоқда. Шу асосда ҳар йили 15-20 минг нусхадagi хоржий нашрлар кутубхона фондига келтирилган.

Энг муҳими, аъёнавий мутолаа бағрамларини уюштириш кенг қулоқ ёзди. Буларда танлиқ ёзувчилар, журналистлар ҳамда шоирлар иштирок этиб, китоб ўқиш одоби ва мадания-

**Мурувват барча бермақдур,
емак йўқ,
Футувват барча қилмоқдур,
демак йўқ.**

**Олам аҳли билингизким,
иш эмас душманлиг,
Ёр ўлунг бир-бирингизгаким,
эзур ёрлиг иш.**

**Ҳар нафасинг ҳолидин огоҳ бўл,
Балки анга хуш ила ҳамроҳ бўл.**
Алишер НАВОИЙ.

Алишернинг туғилган кун

Дунёнинг гўзаллиги, завқшавки инсон билан. Одамсиз олам — ташландик бир хилқат. Унда на файз, на қувонч ва сурур бўлади.

Сирожиiddин САЙИД,
Ўзбекистон халқ шоири.

Навоийнинг боғлари

Адабиёт муаллими
Бизлар бола чоғлари,
Дарс берарди — Ҳиротда деб
Навоийнинг боғлари.
Сиз ҳам асли кўчатлари,
Барглари, япроқлари —
Навоийнинг боғларисиз,
Навоийнинг боғлари.

Йиллар ўтди. Болалик ҳам
Орта қолди бир умр.
Навоийнинг боғлари лек
Ёдда қолди бир умр.
Биз англадик — надир Ватан,
Томирлари, шохлари.
Этиқод ҳам иймон экан
Навоийнинг боғлари.

Аввал фарзанд бўлар одам,
Кейин инсон бўлайди.
Ўз тупроғин қадрин билган
Диллар осмон бўлайди.
Кўнгулларининг ҳақ йўлида
Заҳмату қийноқлари —
Навоийнинг боғларидир,
Навоийнинг боғлари.

Маърифатдир оламшумул,
Муҳаббатдир жаҳоний.
«Насоийм ул — муҳаббат» ҳам
«Хазойин ул — маоний».
Осмонлар руҳдан бипо,
Қалб эрур тупроқлари,
Навоийнинг боғларидир,
Навоийнинг боғлари.

Сен кўнгулни тоза тутгил,
Юртин ҳам озода тут.
Юрт дегани бу юкандир,
Боғ дегани — она юрт.
Туял-тошар экан токи
Эзулик қирғоқлари,
Яшар абад, яшар абад
Навоийнинг боғлари.

«ХАЗОЙИН УЛ-МАОНИЙ»

Буюк мутафаккир, шоирлар султони Алишер Навоийнинг ўзбек тилида яратган шеърый мероси, асосан, «Хазойин ул-маоний» девонига жамланган. Девон тўрт қисмга бўлинган.

Биринчи қисми «Ғаройиб ус-сиғар» («Болалик ғаройиботлари»), иккинчиси «Наводир уш-шаббо» («Йигитлик нодиротлари»), учинчиси «Бадоеъ ул-васат» («Урта ёш бадиалари»), сўнгги — тўртинчи қисм эса «Фаввойид ул-кибор» («Кесалик фойдалари») деб номланган. Айтиш жоизки, «Хазойин ул-маоний» асарининг ички кечинмалари, юксак тафаккури ва беҳисоб нафис ҳис-туйғулари билан озикланган мингларча шеър

та мустаозод, бир маснавий, бир соқийнома мавжуд. Хулоса қилганда «Хазойин ул-маоний» девонига Шарқ шеърятининг 16 тури ўз ифодасини топган.

Биласизми?

«Хазойин ул-маоний»даги тўрт девоннинг ҳар бирида 650 тадан 2600 тагача газал, жами тўрт девонда 210 та қўтга, 133 та рубоий, 86 та фард, 52 та муаммо, 13 та туюқ, 10 мухаммас, 4 та таржеъбанд, 4

лигини эътироф этадилар.

Жумладан, бевосита Навоий ташаббуси билан етти мусиқий рисола яратилган. Шунингдек, унинг асарлари, газаллари дostonларида учрайдиган мусиқий атам ва ибораларини мусиқа илми хазинасига қўшилган ва бугун ҳам ўз аҳамиятини йўқотмаган бебаҳо ҳисса, деб баҳолаш лозим.

Хусусан, Навоийнинг «Маҳбуб ул-қулб» асарига «Мутриб ва муганнийлар зикрида» («Ашулчи ва чолғучилар тўғрисида») номли фасл мавжуд. Бу фаслда мусиқий чолғулар, уларнинг тунзилиши, мусиқа илми билан боғлиқ бошқа хусусиятлар теран баён этилган.

Шу ўринда Алишер Навоийнинг мусиқага бўлган муносабати ёрқин ақс этган «Эй муганний, чун ниҳон розим билурсен — соз туз, Тортбин мунгулг наво созинг била, овоз туз. Яъниким, эй, ҳофиз, бир мунгли наво туз, шу оҳанг билан бирга дардли ашула айт. Чунки сен менинг яширин сиримин биласан, сен чалган куйда менинг сирим — дардим муҷассамдир.

«Хазойин ул-маоний»даги тўрт девоннинг ҳар бирида 650 тадан 2600 тагача газал, жами тўрт девонда 210 та қўтга, 133 та рубоий, 86 та фард, 52 та муаммо, 13 та туюқ, 10 мухаммас, 4 та таржеъбанд, 4

«Хазойин ул-маоний»даги тўрт девоннинг ҳар бирида 650 тадан 2600 тагача газал, жами тўрт девонда 210 та қўтга, 133 та рубоий, 86 та фард, 52 та муаммо, 13 та туюқ, 10 мухаммас, 4 та таржеъбанд, 4

«Хазойин ул-маоний»даги тўрт девоннинг ҳар бирида 650 тадан 2600 тагача газал, жами тўрт девонда 210 та қўтга, 133 та рубоий, 86 та фард, 52 та муаммо, 13 та туюқ, 10 мухаммас, 4 та таржеъбанд, 4

Шундай экан, эндигина дунёга келган чақалоқ йиғиси нимадан хабар беради? Бахтданми, бахтсизликданми, мардликданми ё хасоратданми, кўрқоқлик ёхуд ҳиёнатданми — бунга ҳеч ким билмайди. Қисматда унинг нима битилган: аял-юрт қайғусида куйиб-ёниб яшаши ёки нафс ва шайтон қўғирчоғига айланиб, ўз қавмига қулфат келтириши — бунга ҳам ҳеч ким аниқ башорат атомайди. Аммо бир нарса ҳақиқат: энг нодон кимса ҳам бир доно, оқил фарзанд қўришни орзу қилади. Гумроҳ ҳам, баттол ҳам болам ўзимга ўшасин, менинг изимни боссин демайди. Ақл ва тафаккур, диёнат ва тўғрилиқнинг беэволиғи ҳам ана шунда. Ҳақиқат нури шу ўчун сўнмайди. Ростлик шу ўчун енгилмайди.

Ном танлаш, фарзандларига исм қўйиш — ҳар бир миллатнинг юксак мурод-мақсади, тарихга муносабати, келажакка не умид ила қарашига дахлдор ишдир. Ўзбеклар орасида Жалолиддин, Темур, Бобур каби номлар нега кенг тарқалган? Нега бизда Алишер энг азиз, энг севимли исмлардан? Чунки ҳар бир ота-она фарзандининг ана шу буюқ зотларга ўхшаши ва улар ҳаётидан ибрат олишини истади. Орузга эса айб йўқ...

Биз Алишер деганда ҳам, Навоий деганимизда ҳам юракда фаҳр-ифтихор туйғуси уйғонади. Биз Навоий туғилган кунни халқимиз маданий-маънавий ҳаётидаги унутилмас сана сифатида қадраймиз ва нишонлаймиз. Чунки бошқача бўлиши мумкин ҳам эмас.

Алишер туғилган хоннадон Ҳиротнинг энг обрўли, аслода ва маърифатли оилаларидан эди. Бу оилага Алишер олиб келган қувонч, у билан бирга туғилган оруздан келажакда илм, урфон ва адабиёт оламида қандай кашфиёт, одамзод ақл-идрокини

хайратга солгувчи қандоқ мўъжизалар пайдо бўлишини ҳали ҳеч ким ҳаёлига ҳам келтирмади.

Алишер туғилган кун. Бу — Шарқда худди Низомий, Мавлоно Румий, ҳазрат Абдурахмон Жомийга ўхшаб ва бетимсоқ бир даҳо кўз оған қўлғу кун. Энг хосиятли кун.

Алишер туғилган кун. Бу — худди Данте, Шекспир, Гёте, Пушкин ва Толстой бобонки каби башарият хотирасида ҳеч ўчмас, инсоният мавжуд экан, қайта-қайта эсланаверадиган шарафли сана.

Алишер туғилган кун чин маъноси ила шеърят ва тафаккур байрами. Шу кунни каттаю кичик — боғча боласидан бошлаб, кексаларимизгача — ҳамма-ҳамма навоийхонлик — Навоий хонлик қилади. Минг-миглаб юртдошларимиз тилида Алишер Навоийнинг исми шарифи, дурдона фикрлари, шохбайлари такрорланади. Қани эди, бугун йил мубоинида шундай бўлса. Навоийни тушунадиган, севадиган, ҳаёти, замон ва келажакни мутафаккир бобомиз орзу этгандай мушоҳада этишга қодирларнинг сони янада ортса. Ижодкорлар олимларимиз Навоийга ворислиқни тобора чуқурроқ билса... Бинобарин, ўзлики танишда ҳам, миллат туйғуси раванқда ҳам Навоий мислоси аҳамият касб этади. Чунки, Навоий асарларини ўрганиш миллат қалби жаҳрагини ўрганиш, уни қадрлаш ва севвиш билан баробардир. Илло, Навоий нафсу ҳаво, кибру рибъ оташини сўндирди. Инсонни олий мақом — ишқ ва одамийлик мақомига қараб юксалтишга илҳомлантиради. Бу эса энг муҳимдир.

Иброҳим ҲАҚҚУЛ,
филология фанлари доктори.

БИР КҮН БИР ПИЛДЕК ҲАҚДА

Бир вақтлар Астробод ўлкаси Амир Алишер Навоийнинг адолатлари соясида фаровон ва ошод эди.

Бир кун хавода турлича ўзгаришлар пайдо бўлди. Амир ўз ҳузурда бўлган баъзи бир вилоят катталарига қараб:

— Бугун хавода қизиқ ўзгаришлар бўлди, — деди.

Улардан бири хавоб бериб:

— Шахримизнинг яшилларидан бири шуки, бир кунда тўрт фаслининг хавоси зоҳир бўлди, — деди.

Давлатли олий ҳазрат:

— Тўғри, — деди, — бу шаҳарда бир кун бир йилдек ўтар экан.

Халқ сўзи
Народное слово

Бош муҳаррир ҲАҚҚУЛ РАҲМАТОВ

2008 йил 15 январда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 0001-рақам билан рўйхатга олинган. Нашр индекси — 229. Буюртма Г — 156. 43619 нусхадга босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2

ТЕЛЕФОНЛАР:
Газетхоналар билан алоқа ва миятқалар бўлими 233-52-55;
Котибият 233-10-28; Эълолар 236-09-25.

Манзил: 100000, ГСП, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Навбатчи котиб — А. Оршов.
Навбатчи муҳаррир — А. Кутубидинов.
Навбатчи — Ш. Орғинов.
Мусахҳах — Ҳ. Тошхўжаев.

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмаҳонаси. Корхона манзили: «Буюк Тўрон» кўчаси, 41. ЎзА якуни — 01.15. Тошйирлиди — 03.00 1 2 3 4 5 6 7